

Základná škola, Mníšek nad Hnilcom 497

**Špecifické vyučovacie predmety
pre žiakov so sluchovým postihnutím**

Rytmicko-pohybová výchova pre 5. až 9. ročník
pre žiakov so sluchovým postihnutím

Názov predmetu	Rytmicko-pohybová výchova
Škola	Základná škola, Mníšek nad Hnilcom 497
Názov ŠkVP	Štvorlístok
Stupeň vzdelania	nižšie stredné vzdelanie – ISCED 2
Dĺžka štúdia	5 rokov
Vyučovací jazyk	slovenský jazyk
Iné	štátna škola
Platnosť	Od 1. 9. 2015

Časový rozsah výučby predmetu	5. ročník	6. ročník	7. ročník	8. ročník	9. ročník	Spolu
Školský vzdelávací program	1	1	1	1	1	5

CHARAKTERISTIKA PREDMETU

Špecifický vyučovací predmet rytmicko–pohybová výchova pozostáva z charakteristiky predmetu, cieľov a obsahovej náplne, ktorá tvorí základné okruhy činností, pričom každá z nich sa špecificky zameriava na určitú oblasť. Je to v podstate ucelený program so všetkými schopnosťami a zručnosťami, ktoré sa v rytmicko – pohybovej výchove u žiakov, s prihliadnutím na ich druh a stupeň sluchového postihnutia, rozvíjajú.

Obsahová náplň predmetu rytmicko–pohybová výchova nie je striktne členená do jednotlivých ročníkov, pretože jednotlivé činnosti sa navzájom prelínajú a sú zoradené tak, aby zodpovedali intelektuálnemu, duševnému, fyzickému a emocionálnemu stupňu vývinu žiakov a tým napomáhali k rozvoju základných kľúčových kompetencií.

Predmet je rámcový a štruktúrovaný tak, aby poskytoval učiteľovi základnú orientáciu a súčasne bol inšpiráciou a pomôckou k vytváraniu vlastných tematických plánov pre jednotlivé ročníky na základe individuálnych potrieb a záujmov žiakov so sluchovým postihnutím. Z toho vychádza skutočnosť, že učiteľ nie je povinný vyčerpať všetky navrhnuté

možnosti, aké poskytuje rámcový obsah vzdelávania rytmicko – pohybovej výchovy. Naopak, tento program mu dáva možnosť použiť všetky prostriedky podľa schopností a potrieb žiakov so sluchovým postihnutím, čím sa docieli konečná podoba predmetu. Rytmus je prazvláštny element. Každý človek rytmus vníma prirodzene, resp. je našou súčasťou vo forme tzv. biorytmov: údery srdca, pulz, dych. Dennodenne sme konfrontovaní s rytmickými prejavmi svojho tela i okolia. Rytmus je v podstate jeden z prvých vnemov, ktoré dieťa vníma už v matkinom lone.

Ani u žiakov so sluchovým postihnutím nechýbajú tieto základné biologické rytmy, ktoré môžu byť východiskovým základom pri budovaní rytmu motoriky, rytmu kultivovaného pohybu a rytmu reči. Žiaci so sluchovým postihnutím na 2. stupni, u ktorých je slovná zásoba obmedzená, majú možnosť v rámci rozvíjania rytmu reči vykompenzovať svoje komunikačné schopnosti v procese vyučovania rytmicko – pohybovej výchovy týmito dostupnými formami: posunkovým jazykom, posunkovanou slovenčinou, prstovou abecedou, pomocnými artikulačnými znakmi alebo inými neverbálnymi výrazovými prostriedkami.

Donedávna sme sa často stretávali s názormi hudobných pedagógov, ktorí sa domnievali, že sluchovo postihnutí nie sú schopní plnohodnotne pracovať s rytmom a v určitom tempe sa rytmicky pohybovať. Podľa nich bol sluchový postih v tomto smere vážnou prekážkou. Je to však mylná domnienka, pretože väčšina žiakov so sluchovým postihnutím má prirodzený zmysel pre rytmus a výsledný efekt je len otázkou trpezlivosti zo strany učiteľa a správneho dlhodobého tréningu.

V tejto súvislosti to, čo považujeme za arytmiu, je v skutočnosti len nedostatočne rozvinuté cítenie metrických hodnôt (doby) a chýbajúca zručnosť adekvátne telesne reagovať na rytmické predstavy. Jednou z možností, kde je možné prácu s rytmom so žiakmi so sluchovým postihnutím plnohodnotne uplatniť, je predmet rytmicko – pohybová výchova. Rytmicko – pohybová výchova je výchova k rytmu a k pohybu prostredníctvom hudby a prvkov muzikoterapie. Tancom, rytmickými pohybmi a rytmizovaným posunkovým prejavom rozvíjame a formujeme rytmicko – pohybové zručnosti, rytmickú predstavu a súdržnosť skupiny žiakov so sluchovým postihnutím.

Predmet rytmicko – pohybová výchova v nižšom strednom vzdelávaní obsahuje množstvom hier a cvičení, ktoré sú oproti činnostiam, uplatňovaným v nižších ročníkoch náročnejšie a v ktorých sa hudba spája s rytmom, s pohybom, s posunkovým prejavom, s emóciou a fantáziou, čím prispieva k hlbšiemu obohateniu estetického vnímania a prežívania sveta. Kladiet u žiakov so sluchovým postihnutím dôraz na radosť z rytmu, pohybu a tanca, na ich celkový estetický zážitok.

V tvorivom procese rytmicko –pohybovej výchovy môže vzniknúť i menší divadelný tvar, ktorý nie je a nemal by byť samoučelným. Mal by byť prostriedkom na obohatenie esteticko - výchovných prvkov. Súčasne zvyšuje zodpovednosť žiakov so sluchovým postihnutím za spoločnú prácu a za výsledok spoločného diela.

CIELE

Ide jednak o niektoré z cieľov, ktoré nebolo možné v nižších ročníkoch dosiahnuť a jednak o ďalšie ciele, pri plnení ktorých je potrebné priblížiť sa k maximu do takej miery, ktorá zodpovedá potrebám a schopnostiam žiakov so sluchovým postihnutím.

Všeobecné ciele:

- Rozvíjanie a obohacovanie osobnostnej, sociálnej a citovej stránky žiaka so sluchovým postihnutím.
- Vedieť naďalej zachovávať estetické držanie tela a rozlišovať estetický a neestetický pohyb.
- Schopnosť nezávisle pracovať s dostatočnou dávkou istoty.
- Vedieť predviesť základné jednoduché tanečné prvky s následným osvojením si nových, náročnejších prvkov.
- Prehlbovať a rozvíjať pohybové schopnosti, cit pre rytmus, rytmickú predstavivosť za účelom hľadania slov, ktoré zodpovedajú daným emóciám, skladať ich pomocou posunkového prejavu do viet a textu a na pozadí rytmickej štruktúry im dávať rôzne podoby.
- Rytmizovaný posunkový prejav (posunkový jazyk, posunkovanú slovenčinu, prstovú abecedou alebo pomocné artikulačné znaky) spájať s už osvojenou škálou neverbálnych výrazových prostriedkov a pokúsiť sa obohacovať ich o nové dimenzie.
- Schopnosť inšpiratívne pracovať s jedným alebo s viacerými rytmickými nástrojmi (s trianglom, činelmi, paličkami, tamburínou a iné).
- Rozvíjať jemnú motoriku (schopnosť improvizovať a citlivejšie manipulovať s rôznymi predmetmi, s nástrojmi, náradím atď.) so súčasným predvádzaním jednoduchých tancov.

- Vedieť vyjadriť pohybom, tancom alebo rytmizovaným posunkovým prejavom rôzne vnútorné i vonkajšie vlastnosti, stavy, či procesy.
- Spájať hudbu s prejavmi iných umení – s poéziou, s výtvarnými dielami, so symbolmi atď. vedieť s nimi kreatívne pracovať.

Kognitívne ciele:

- Schopnosť vnímať a citlivo rozlišovať svet zvukov a hudby (vnímaním vibrácií hmatom, pomocou načúvacieho aparátu alebo na základe zvyškov sluchu žiakov so sluchovým postihnutím).
- Pasívne sa orientovať v základnej hudobnej, pohybovej, tanečnej, ba aj divadelnej terminológii.

Psychomotorické ciele:

- Prehľbovať rozvinuté psychické funkcie (myslenie, tvorivosť, predstavivosť, fantáziu a iné).
- Podnecovať nápaditosť a tvorivú sebarealizáciu.
- Naďalej podporovať a obohacovať spontánny prejav, cielene viesť žiakov so sluchovým postihnutím k estetickému rytmizovanému vyjadrovaniu sa (verbálnemu i neverbálnemu).
- Zručnosti získané v rytmicko –pohybových činnostiach vedieť uplatniť nielen v menších, ale aj vo väčších divadelných formách.

Socioafektívne ciele:

- Hlbšie rozlišovať mravné a estetické hodnoty, otvorenosť a tvorivosť.
- Vedieť nadväzovať kontakt s inými žiakmi so sluchovým postihnutím a aktívne sa podieľať na príprave spoločnej ukážky alebo vystúpenia.
- Schopnosť riadiť sa inštrukciami a dodržiavať pravidlá.
- Vedieť spolupracovať v tíme, vedieť plánovať, propagovať a prezentovať vlastnú prácu, resp. dielo.

- Vnímať umenie ako prostriedok skvalitnenia, skultúrnenia svojho života, ponímať ho ako jednu z eventualít v prekonávaní sluchovej a komunikačnej bariéry žiakov so sluchovým postihnutím.

OBSAH

Obsah učiva rytmicko – pohybovej výchovy pre žiakov so sluchovým postihnutím nie je rozdelený do tematických celkov.

Je členený na dve obdobia: pre 5. až 6. ročník a pre 7. až 9. ročník, pričom učebné látky v týchto dvoch obdobiach na seba nadväzujú a úzko spolu súvisia. Učivo, ktoré sa nestihlo prebrať alebo hlbšie rozvinúť v prvom období, je možné naplno realizovať v druhom období. Predmet sa vyučuje 1 hodinu týždenne/33 hodín ročne.

Obsah učiva má maximalistické ciele a nadväzuje rovnomerne aj na činnosti, aké sa prebrali v nižších ročníkoch (t.j. v prípravnom až 4. ročníku). Z uvedeného vyplýva, že systém práce v tomto prípade je tiež špirálovitý, pričom učivo nestačí prebrať jednorázovo, ale je potrebné sa k nemu vždy po určitom čase na vyššej úrovni vracat', obohacovať ho a naplno využívať možnosti rôznych motivačných obmien.

1. obdobie (5. – 6. ročník):

• Základný estetický pohyb tela a schopnosť predvádzať základné tanečné prvky:

Využitie jednoduchých tanečných hier s hudobným alebo rytmickým sprievodom.

Vytváranie vlastnej tanečnej kreácie v pochodovom rytme.

Výmenný krok, chôdza dvojdobá a trojdobá, valčíkový krok – ovládanie poskočeného kroku, držanie tela pri tanci.

Pohybovanie sa na mieste v 3/4 a 2/4 takte, pohybovanie sa v priestore v 3/4 a 2/4 takte jednotlivito i vo dvojiciach a podľa možností aj v skupine s hudobným alebo rytmickým sprievodom.

Rozlišovanie estetického a neestetického pohybu.

• Rytmicko – pohybové hry a cvičenia s využitím plnej škály výrazových prostriedkov:

Reagovanie pohybom na daný vytlieskavaný rytmus, prispôsobovanie pohybu zmenám rytmu atď..

Schopnosť vytlieskať známe riekanky, básničky alebo pesničky a rytmicky prispôbiť ich prednes v posunkovanej slovenčine (hlasno alebo bezhlasne artikulovanej), podľa možností aj v posunkovom jazyku.

Využitie rôznych rytmov – improvizované pohyby, spájanie rytmu pohybu, mimiky, gest a slova (interpretácia poézie v posunkovom prejave).

• Orientovanie sa v základných hudobných a rytmických nástrojoch:

Mať prehľad o hudobných nástrojoch (klavír, husle, gitara,...) prostredníctvom videoukážok, hudobnej ukážky z koncertu, názornej prezentácie s obrázkami a iné.

Vedieť technicky narábať s rytmickými nástrojmi a využívať ich v súvislosti s improvizáčnymi hrami, napr. hrou na telo atď..

Vedieť jednotlivé hudobné a rytmické nástroje pomenovať (podľa miery sluchového postihnutia týmito dostupnými komunikačnými formami: orálne, prstovou abecedou, pomocnými artikulačnými znakmi, posunkovanou slovenčinou alebo posunkovým jazykom).

• Hry a cvičenia s náradím, s predmetom za súčasného hudobného alebo rytmického sprievodu:

Využitie bohatejšej škály hier a cvičení s náradím (šatka, lopta, stuha a pod.) za rytmického alebo hudobného sprievodu.

Asociačné a improvizáčne pohybové hry a cvičenia s náradím alebo s rôznymi predmetmi, prijímanie pravidiel hry a podriaďovanie sa im.

• Počúvanie hudby azákladné relaxáčne techniky:

Vnímanie hudby v rôznych relaxáčnych polohách (v ľahu na chrbte alebo na bruchu, v sede a pod.) pomocou načúvacieho aparátu alebo hmatovým vnímaním vibrácií.

Využitie základných relaxáčnych techník podporujúcich uvoľnenie tela a sústredenosť na vnímanie hudby.

• Vyjadrenie základnej emócie v procese prípravy práce s rytmom:

Vychádzanie z prirodzených rytmov – biorytmov (osvojené cvičenia z nižších ročníkov).

Vyjadrenie konkrétneho rytmu pre určitú základnú emóciu (smútok, radosť, ľútosť, bolesť,...) alebo stav – emočného rytmu so súčasným použitím mimiky, gesta v spojení s celým telom, ktoré majú odrážať základnú emóciu alebo stav.

Dramatizácia predtým zadaných modelových situácií –pohybové hry s

rôznymi námetmi:

vyjadrenie ľudských vlastností krátkou rytmicky pohybovou alebo tanečnou improvizáciou (lenivosť – usilovnosť, múdrosť – hlúposť, bohatstvo - chudoba a ďalšie podobné námety).

• **Skupinová práca s textom alebo s témou za hudobného alebo rytmického sprievodu:**

Spolupráca skupiny žiakov so sluchovým postihnutím na dramatizácii zvoleného čítaného textu v rôznych roliach (jeho interpretácia v rytmizovanom posunkovom prejave so zapojením pohybu tela, základných tanečných krokov a iných neverbálnych výrazových prostriedkov).

Samostatné vytváranie pohybovej alebo tanečnej improvizácie vo dvojiciach alebo v skupine na zadanú tému (napr. rodina, škola, cestovanie v čase, na stanici atď.) s použitím rytmizovaného posunkového prejavu.

Rozdelenie rolí, osnova deja.

Dodržiavanie dohodnutých pravidiel a podriaďovanie sa im.

• **Osvojenie si a upevňovanie zásad spoločenského správania sa:**

Príprava improvizovaných modelových situácií z oblasti spoločenského správania sa a orientácia v nich, s využitím hudobného alebo rytmického sprievodu.

Využitie rámcových námetov: predstavovanie sa, správanie sa na stanici, vo verejnej doprave, v škole, pri stolovaní atď., s pokusom odskúšať si rôzne varianty a hľadať správne riešenie.

2. obdobie (7. - 9. ročník):

• **Schopnosť predvádzania techniky tancov od jednoduchších až po zložitejšie:**

Vedieť predviesť jednoduché tance, prebrané z nižších ročníkov a pokúsiť sa s pomocou učiteľa podľa svojich možností jednotlivo alebo vo dvojiciach, osvojiť si zložitejšie techniky tancia za hudobného sprievodu (mazúrka, valčík, polka, waltz, tango, flamenco, country dance a iné).

Vedieť sa teoreticky orientovať v základných ľudových a umelých tancoch, vedieť ich rozlíšiť a podľa miery sluchového postihnutia pomenovať týmito dostupnými komunikačnými formami: orálne, prstovou abecedou, pomocnými artikulačnými znakmi, posunkovanou slovenčinou alebo posunkovým jazykom.

• Pasívne orientovanie sa v základnej hudobnej terminológii:

Vedieť sa pasívne orientovať v základných hudobných pojmoch a v teórii (zvuk, tón, nota, názvy nôt, husľový kľúč, rytmu s, melódia, dirigent, orchester, druhy hudby, niektorí najznámejší hudobní skladatelia, ich život a dielo prostredníctvom videoukážok, filmu alebo prezentácie s názornými obrázkami).

Podľa miery sluchového postihnutia vedieť niektoré z uvedených terminologických pojmov pomenovať týmito dostupnými komunikačnými formami: orálne, prstovou abecedou, pomocnými artikulačnými znakmi, posunkovanou slovenčinou alebo posunkovým jazykom.

• Hry a cvičenia s náradím, s predmetom za hudobného alebo rytmického sprievodu:

Využitie hier a cvičení, ktoré vyžadujú náročnejšiu manipuláciu s náradím (šatka, lopta, stuha a pod.) za rytmického alebo hudobného sprievodu.

Využitie celej škály asociačných a improvizáčnych pohybových hier a cvičení s náradím alebo s rôznymi predmetmi, ktoré neboli v nižších ročníkoch prebrané.

Prijímanie pravidiel hry a podriaďovanie sa im.

• Relaxačné techniky s docielením maximálneho uvoľnenia:

Poznať a samostatne využívať rôzne základné relaxačné techniky prebrané z nižších ročníkov vedieť sa uvoľniť pri vnímaní hudby a sústrediť sa na svoje telo, tep a tlkot srdca.

Využitie nových relaxačných cvičení pri vnímaní hudby počúvaním pomocou načúvacieho aparátu alebo hmatovým vnímaním vibrácií a tým docieľiť, aby sa žiaci so sluchovým postihnutím dokázali čo najviac uvoľniť.

Proces prípravy a realizácie inscenácie, pokiaľ ho škola a učiteľ zahrnú do svojho plánu .

ODPORÚČANÉ METÓDY PRÁCE A ORGANIZAČNÉ FORMY

- ❖ Využitie skupinového, projektového a diferencovaného vyučovania.
- ❖ Návšteva niekoľkých typov tanečných a divadelných predstavení, ktoré by mohli byť pre žiakov so sluchovým postihnutím hlavne po vizuálnej stránke zrozumiteľné (napr. balet, muzikál za prípadnej účasti tlmočníka posunkového jazyka alebo tanečné vystúpenie, v ktorom figurujú sluchovo postihnutí tanečníci s využitím umeleckého posunkového prejavu a iné).
- ❖ Využitie zážitkových, kognitívnych, skúsenostných metód, metód hrania rolí, metód osvojovania si piesní formou posunkovanej slovenčiny.
- ❖ Využitie ďalších metód práce: informačno – receptívnej metódy, improvizácie a iné.